

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI NUTQIY KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH JARAYONINI LOYIHALASH PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA

Nazarova K.F.

Toshkent amaliy fanlar universiteti tadqiqotchisi

Ilmiy rahbar:

*Toshkent amaliy fanlar universiteti Pedagogika
fanlari doktori, professor **Hamroyev G'.** H.*

Tayanch so'zlar: nutq, kommunikativ, boshlang'ich sinf, o'quvchi, o'qituvchi, ta'lim, kompetensiya, rivojlantirish, loyihalash, pedagogik muammo, yechim va usullari.

Ключевые слова: речь, коммуникативность, начальный класс, ученик, учитель, образование, компетентность, развитие, проектирование, педагогическая задача, решения и методы.

Key words: speech, communicative, primary class, student, teacher, education, competence, development, design, pedagogical problem, solutions and methods.

РЕЗЮМЕ:

Mazkur maqolada boshlang'ich maktab o'quvchilarining nutq qobiliyatlarini rivojlantirish jarayonini loyihalash tilni o'zlashtirish va umumiy ta'lim muvaffaqiyati uchun keng ko'lamlı ta'sir ko'rsatadigan muhim pedagogik muammodir. Ushbu maqolada boshlang'ich ta'limning shakllanish yillarida samarali og'zaki muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga xos bo'lgan muammolar va imkoniyatlarni ta'kidlab, ushbu jarayonni loyihalashdagi asosiy fikrlar o'rganiladi.

РЕЗЮМЕ:

В данной педагогической статье планирование процесса развития речевого аппарата учащихся является важным вопросом, оказывающим широкое влияние на овладение языком и общеучебные успехи. В данной статье будут изучены основные идеи в построении этой статьи, если вы хотите оказаться в антиконституционной лаборатории, чтобы развить эффективное устное общение в годы восстановления образования.

SUMMARY:

In this pedagogic article, the design of the process of developing student speech equipment is an important issue that has a wide impact on language acquisition and general educational success. In this article, the main ideas in the design of this article will be studied, if you want to be in an unconstitutional laboratory, to develop effective oral communication during the recovery years of education.

Kirish. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutq kompetentsiyasini rivojlantirish jarayonini loyihalash tilni o'zlashtirishning turli jihatlarini,

muloqot qobiliyatlarini va yoshga mos keladigan o'qitish usullarini hisobga olgan holda kompleks yondashuvni o'z ichiga oladi.

O'quvchilarning nutq kompetentsiyasi – tilni mukammal o'rganib, tushunib, va ishlatib bo'lish masalasi – ma'naviy, ijtimoiy, va akademik kompyuter uchun kritik zarbaga ega. Zamonaviy ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutq kompetentsiyasini rivojlantirish asosiy vazifalardan biridir. Nutq qobiliyatlari nafaqat muvaffaqiyatli o'rganishning asosiy asosini tashkil qiladi, balki bolalarning ijtimoiy moslashuvida ham muhim rol o'ynaydi. Pedagoglar oldida bolalarning til ko'nikmalarini oshirishning samarali usullari va strategiyalarini ishlab chiqish vazifasi turibdi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutq kompetentsiyasini rivojlantirish muammosini hal qilishda birinchi qadam hozirgi holatni tahlil qilishdir. O'qituvchilar o'quvchilarning nutqini rivojlantirish darajasini baholashlari, ular duch keladigan asosiy qiyinchilik va muammolarni aniqlashlari kerak. Nutq kompetentsiyasini rivojlantirishning yakuniy maqsadlarini aniqlash nimaga erishish kerakligi haqida aniq tasavvurni shakllantirish imkonini beradi. Maqsadlar aniq, o'lchanadigan, erishish mumkin, tegishli va vaqt bilan bog'liq bo'lishi kerak (Smart). Aniqlangan muammolar va belgilangan maqsadlar asosida nutq kompetentsiyasini samarali rivojlantirishga qaratilgan usullar va dasturlar ishlab chiqiladi. Talabalarni hisobga olish va turli xil ta'lim uslublarini qo'llab-quvvatlash uchun turli xil tadbirlarni ta'minlash muhimdir. Nutq kompetentsiyasini rivojlantirish jarayonini loyihalash ta'lim jarayoniga innovatsiyalarni kiritishni talab qiladi. Zamonaviy texnologiyalar, o'qitishning interfaol usullari va o'yin formatlaridan foydalanish o'quv jarayonini yanada jozibali va samarali qilishga yordam beradi.

Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida o'quvchilarning ijodiy faoliyatini loyihalashtirish muammosi didaktika, shuningdek, metodika fanlari sohasidagi yangi, zamonaviy yo'nalish bo'lib, o'quvchilarning ijodiy faoliyatini loyihalashtirish muammosini tadqiq qilish an'anaviy mavzularni o'rganishga nisbatan murakkab kechadi.

O'quvchilarning muvaffaqiyatini muntazam ravishda baholash o'qituvchilarga metodlar va dasturlarni to'g'rilash, shuningdek, o'quv jarayoniga o'zgartirishlar kiritish imkonini beradi. O'quvchilar va ularning otanalari bilan o'zaro munosabatlarning yanada samarali bo'lishi uchun qayta aloqa tizimini yaratish muhim ahamiyatga ega.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutq kompetentsiyasini rivojlantirish jarayonini loyihalash murakkab, ammo muhim pedagogik muammodir. Uning yechimi tizimli yondashuvni, innovatsiyalarni va zamonaviy jamiyatdagi

bolalarning o'zgaruvchan ehtiyojlariga usullarni moslashtirishga doimiy tayyorlikni talab qiladi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutq kompetentsiyasini rivojlantirishning adabiy tahlili hayotning turli sohalarida bolalar nutqidan foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan ilmiy tadqiqotlar, uslubiy yondashuvlar va pedagogik amaliyotni o'rganishni o'z ichiga oladi. Bunday tahlilda e'tiborga olinishi mumkin bo'lgan bir nechta jihatlar mavjud:

1. Nutq kompetentsiyasining asosiy tarkibiy qismlarini aniqlash: boshlang'ich sinflarda nutqiy kompetentsiya tarkibida qanday ko'nikma va malakalar muhim sanalishini o'rganish. Bu lug'at, grammatika, tinglash va nutq qobiliyatlarini rivojlantirishni o'z ichiga olishi mumkin.

2. Nutq kompetentsiyasini o'rgatish metodikasi bo'yicha tadqiqotlar o'tkazish: bolalarning muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish uchun boshlang'ich sinflarda qo'llaniladigan turli o'qitish usullarini tahlil qilish. Qaysi usullar samarali va bolalarning yoshi xususiyatlariga mos kelishini aniqlash kerak.

3. Nutq kompetentsiyasini rivojlantirishda o'qishning o'rni: bolalarda nutq ko'nikmalarini rivojlantirishga o'qishning ta'sirini o'rganish. Bu o'qish usullarini tahlil qilish, adabiy asarlardan foydalanish va ularning til ko'nikmalarini rivojlantirishdagi rolini o'z ichiga olishi mumkin.

4. Til kompetentsiyasini rivojlanishning boshqa sohalar bilan bog'lash: til kompetentsiyasining kognitiv rivojlanish, ijtimoiy qobiliyatlar va umumiy akademik muvaffaqiyat bilan bog'liqligini hisobga olish. Bu bizga til ko'nikmalarini rivojlantirish bolaning umumiy rivojlanishiga qanday ta'sir qilishini tushunishga imkon beradi.

5. Nutq kompetentsiyasi darajasini baholash: boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetentsiyasini baholashning turli usullarini o'rganish. Bu standartlashtirilgan testlar, ish portfellari va boshqa usullarni o'z ichiga olishi mumkin. Bu yo'nalishdagi adabiyotlar tahlili o'quv jarayonida qo'llanilayotgan ilg'or tajribalarni aniqlashga, o'qitish usullarini yanada takomillashtirish va takomillashtirish yo'nalishlarini belgilashga yordam beradi.

Ona tili o'qitish metodikasi va nutqqa oid muammolar Sh.Yusupova hozirgi o'zbek adabiy tili darslarida o'quvchilar tafakkurini o'stirishning ilmiy-metodik asoslari o'rganilgan bo'lsa, A.Ya.Bobomurodovanning olib borgan izlanishlarida ona tili ta'limida o'yin-topshiriqlardan foydalanish metodikasi yoritilgan bo'lsa, T.U.Ziyadovanning ona tili ta'limi jarayonida o'quvchilarning so'z boyligini oshirish imkoniyatlari nomli dissertasiyasida nazariy va eksperimental o'rganilgan.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutq kompetentsiyasini rivojlantirish ta'limning muhim jihati hisoblanadi, chunki til aloqa va bilim olishning asosiy vositasidir. Ushbu mavzu bo'yicha umumiy xulosalar quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

O'yin texnikasi bolalarning til o'rganishga qiziqishini oshirishda samarali usuldir. Interfaol darslar, masalan, rolli o'yinlardan foydalanish va guruh loyihalari og'zaki nutqni rivojlantirishga yordam beradi. So'z boyligini kengaytirish bo'yicha faol ish tilni chuqurroq tushunishga yordam beradi. Mnemonika, rasmlar va hikoyalardan foydalanish yangi so'zlarni yaxshiroq o'zlashtirishga yordam beradi. O'qish va yozish ko'nikmalarini shakllantirish bo'yicha ishlar boshlang'ich sinflardan boshlanadi va nutq kompetentsiyasini shakllantirishda asosiy rol o'ynaydi. Kitoblar, hikoyalar va o'qish muammolaridan foydalanish matnni tushunishga yordam beradi.

Tilga ijodiy yondashishni rag'batlantirish, masalan, hikoya va she'rlar yozish orqali ifodali nutqni rivojlantirishga xizmat qiladi. O'quv jarayonida tasviriy san'at, musiqa va dramadan foydalanish ifoda ko'nikmalarini oshirishga yordam beradi. Ta'limga zamonaviy texnologiyalarni, masalan, ta'lim dasturlari va onlayn resurslardan foydalanish o'quv jarayonini yanada qiziqarli va samaraliroq qilish imkonini beradi. Nutq kompetentsiyasini rivojlantirish har bir talabaning individual xususiyatlarini hisobga olishi kerak. Kichik guruhlarda ishlash va individual e'tibor til ko'nikmalarini samarali rivojlantirishga yordam beradi.

Umumiy xulosa shundan iboratki, integral yondashuv, jumladan, o'yin texnikasi, har xil turdagi matnlar bilan ishlash, zamonaviy texnologiyalardan faol foydalanish va individual xususiyatlarni hisobga olgan holda, boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutq kompetentsiyasini muvaffaqiyatli rivojlantirishga yordam beradi.

Adabiyotlar:

1. Safarova R. Ona tili ta'limining yangilangan mazmuni va uning didaktik asoslari. – T.: Fan, 1995. – 110 b.
2. Nurullaeva Sh. Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatish usullari. Ped. fanl. nomzodi ilmiy darajasini olish uchun yozilgan diss. – Toshkent: 2007. – 148 b.
3. Adizov B.R. Boshlang'ich ta'limni ijodiy tashkil etishning nazariy asoslari: Ped. fan.dok. diss. avtoreferati. – Toshkent: 2003.– 44 b.
4. Boshlang'ich ta'lim davlat ta'lim standarti va o'quv dasturi // 2017. -479 b.